

Granskning av pensionshantering och redovisning

Region Gävleborg

Oktober 2021

Viktor Ahlzén

Tom Ekberg

Revisionsrapport

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Inledning	5
1. Pensionsavtal	7
2. Iakttagelser och bedömningar	8
2.1 Ändamålsenliga rutiner	8
2.2 Roller och ansvar	11
2.3 Kontroller och avstämningar	12
2.4 Pensionsredovisning	15
3. Revisionell bedömning	16
3.1 Rekommendationer	17

Sammanfattning

Pensionsavtalens komplexitet ställer höga krav på såväl rutiner och processer som den interna förståelsen av de avtal som tillämpas. Sammantaget innebär detta att en väl fungerande administration och god intern kontroll är högst väsentlig. Revisorerna i Region Gävleborg har utifrån en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska regionens process för rapportering samt redovisning av pensioner.

Granskningen syftar till att bedöma om:

- Regionstyrelsen har ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.
- Redovisningen av pensionsåtagandet ger en rättvisande bild i räkenskaperna.

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag till övervägande del är ändamålsenliga och tillförlitliga. Vi bedömer således utifrån genomförd intervju att den interna kontrollen inom Region Gävleborg allt sammantaget är godkänd. Vi ser dock en genomgående avsaknad av skriftliga rutinbeskrivningar för de moment som utförs inom ramen för både pensionsadministrationen och pensionsredovisningen.

Vår bedömning är att regionen bör upprätta tydliga rutinbeskrivningar avseende dels det pensionsadministrativa arbetet gällande rapportering av underlag till KPA och utbetalning av pensioner, och dels avseende arbetet med pensionsredovisning och hantering av inkommande prognoser över pensionsskulden från KPA.

Resultatet av vår genomförda analys av pensionsgrundande löner enligt lönefil, jämfört med fakturaspecifikationen från KPA, påvisade ett antal felregistrerade pensionspremier men i det stora hela inte på några betydande brister.

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att redovisningen ger en rättvisande bild. I årsredovisningen 2020 redovisar Region Gävleborg i stort sett helt i enlighet med rekommendationer i RKR R10 i Not 17.

Fyra revisionsfrågor ligger till grund för att besvara syftet och ställs upp enligt följande:

1. Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?

I begränsad utsträckning

Vår bedömning är att de rutiner som finns för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda i begränsad utsträckning är ändamålsenliga. Regionen saknar skriftliga rutinbeskrivningar för merparten av de moment som finns inom ramen för arbetet med pensionsadministrationen. Rutinbeskrivning över kontroller och tester, samt resultaten av dessa, dokumenteras inte. Vår bedömning är att detta ökar personberoendet och spårbarheten i administrationen avsevärt. Vi bedömer dock att berörda medarbetare på Region Gävleborg har en tillfredsställande kompetens inom de pensionsavtal som tillämpas inom regionen. Det finns även en rutinbeskrivning för regionens process för löneväxling som är både tydlig och överskådlig.

2. Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?

Till övervägande del

Vi anser att berörda medarbetare har en tillfredsställande kännedom om de rutiner och kontroller som i dagsläget utförs inom ramen för arbetet med pensionsadministration och pensionsredovisning. Vi upplever vidare att ansvarsfördelningen mellan berörda medarbetare är tydlig och klar. Regionens brist på skriftliga rutinbeskrivningar innehållande ansvarsfördelning ökar dock personberoendet inom både det pensionsadministrativa arbetet och arbetet med pensionsredovisning. Allt sammantaget är vår bedömning att revisionsfrågan är uppfylld till övervägande del.

3. Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Till övervägande del

Kontroller och avstämningar sker i stor utsträckning. Bland annat finns väl utarbetade rutiner avseende regionens uppföljning av pensionsskulden och hur avvikelser hanteras, kontrolleras och följs upp. Ansvariga medarbetare har också enligt vår uppfattning god förståelse för redovisning av pensionsskuld, samt kunskap för att förstå och tolka underlag från KPA. Viss dokumentation finns också i form av prognosavstämningar av pensionsskulden som sammanställs i en excelfil. Vi ser dock en mindre brist i avsaknad av dokumentation över vad som skall utföras, när det skall utföras och av vem. Allt sammantaget bedömer vi därför revisionsfrågan som uppfylld till övervägande del.

4. Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR R10?

Helt uppfyllt

Regionen redovisar i stort sett helt enligt rekommendationerna från RKR R10 i Not 17 "Pensionsförpliktelser och pensionsskuld". Vi noterar enbart ett litet avsteg. Under posten "Ingående ansvarsförbindelse" rekommenderas enligt RKR R10 att man redovisar förändringsposterna "ändring av försäkringstekniska grunder" samt "pension till efterlevande" separat.

Regionen har i Not 17 inte redovisat dessa förändringsposter separat. Detta avsteg påverkar inte vår bedömning men kan ses som ett medskick till nästa årsredovisning. Region Gävleborg redovisar också övriga upplysningar om pensioner i enlighet med rekommendationerna.

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi regionstyrelsen:

- Att tillse att skriftliga rutinbeskrivningar upprättas för det pensionsadministrativa arbetet gällande rapportering av underlag till KPA och utbetalning av pensioner. Vidare rekommenderar vi regionen att upprätta dokumentation och ansvarsfördelning över de kontroller och avstämningar som utförs. Det bör framgå vem som utför testerna, resultatet av dessa samt vem som kontrollerar resultatet.
- Att tillse att dokument upprättas över vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen samt när de skall utföras och av vem. Detta i form av exempelvis årshjul eller schema i syfte att kunna återskapa genomförda processer och för en ökad historisk spårbarhet av fel som utförda kontroller och avstämningar visar.
- Att tillse att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt, samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.

Inledning

Bakgrund

Pensionsavtalens komplexitet ställer höga krav på såväl rutiner och processer som den interna förståelsen av de avtal som tillämpas. Sammantaget innebär detta att en väl fungerande administration och god intern kontroll är högst väsentlig.

Regionens pensionsskuld består av två delar:

- a. Skuld i balansräkningen, pensioner från och med år 1998
- b. Ansvarsförbindelse, pensioner intjänade före år 1998

Skulden beräknas av regionens pensionsförvaltare KPA. För en rättvisande redovisning måste en beräkning av skulden göras årligen av pensionsförvaltaren. Ränteförändringar, löneförändringar och ett antal andra faktorer innebär förändringar i skulden. Under kommande år kommer utbetalningarna att öka kraftigt då många anställda pensionerats eller kommer att pensioneras. Denna ökande utgiftspost kommer att ställas mot andra utgifter. Det är väsentligt att detta hanteras med god intern kontroll och att uppgifterna i regionens redovisning är rättvisande så att redovisningen utgör ett korrekt beslutsunderlag när utgiftsposter ställs mot andra kostnader.

Revisorerna i Region Gävleborg har utifrån en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska regionens process för rapportering samt redovisning av pensioner.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om regionen har ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag avseende aktuella pensionsplaner och som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

Vidare syftar granskningen till att bedöma om redovisningen av pensionsåtagandet ger en rättvisande bild i räkenskaperna.

Revisionsfrågorna ligger som grund för att besvara syftet och ställs upp enligt följande:

- Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?
- Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?
- Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?
- Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

Revisionskriterier

Revisionskriterier utgörs av, Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR), rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR) samt regionens styrande och stödjande dokument. Dessa lagar, föreskrifter, regelverk, fullmäktigebeslut, etc. utgör underlag till de bedömningsgrunder som uttrycks i revisionsfrågorna

Avgränsning och metod

Granskningsobjekt är regionstyrelsen.

Granskningen inleddes med en kartläggning av aktuella pensionsavtal. Granskningen genomfördes genom dokumentgranskning av tillgängliga rutiner, riktlinjer och policys. Rutiner och dokumentation har granskats genom verifiering av dokumenterade kontroller. Rapporteringen av pensionsmedförande löner har granskats genom analys av årsrapportering avseende pensionsavtalet KAP-KL.

Inom ramen för granskningen har intervju och dialog genomförts med:

- Pensionshandläggare
- Redovisningschef

1. Pensionsavtal

I detta kapitel presenteras en kort sammanfattning av de pensionsavtal som i dagsläget tillämpas inom Region Gävleborg. Baserat på intervjuer och skriftlig dokumentation från regionen tillämpas följande pensionsavtal:

Pensionsavtal	Antal (ca)	Kategori
KAP-KL	6 069	Anställda
AKAP-KL	2 822	Anställda
ITP	25	Anställda
OPF-KL	135	Förtroendevalda
PBF	6	Förtroendevalda

- Regionen följer SKR´s (Sveriges kommuner och regioner) policy gällande löneväxling. Regionen erbjuder löneväxling genom Skandia och Pensionsvalet. Totalt 330 anställda inom regionen har gjort val om löneväxling.
- Region Gävleborg uppger i intervju att 25 medarbetare inom regionen är anslutna till den pensionsplan som normalt gäller enligt kollektivavtal för privatanställda tjänstemän, ITP. Denna överenskommelse skedde i samband med att Region Gävleborg 1 november 2019 övertog driften av Bollnäs sjukhus från vårdföretaget Aleris. Överenskommelsen stipulerade att medarbetare på Bollnäs sjukhus födda 1959 och tidigare fick fortsätta med pensionsplanen ITP 2. Region Gävleborg rapporterar således till Collectum avseende dessa medarbetare.
- Region Gävleborg har bekräftat i intervju att det utöver medarbetarna med ITP inte finns anställda inom regionen som omfattas av särskilda individuella pensionsavtal. Man uppger dock att det finns två medarbetare inom regionen som är födda innan 1986 men ändå omfattas av AKAP-KL.
- Regionen erbjuder ej så kallad Alternativ KAP-KL.
- Till regionkoncernen hör helt eller delvis ett antal regionala bolag. Dessa bolag behandlas inte i denna rapport.

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1 Ändamålsenliga rutiner

Det finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda.

2.1.1 Skriftliga rutinbeskrivningar

I dokumentet "8 Arbetsbeskrivning löneväxling pension" finns en processkarta över den administrativa processen kopplat till löneväxling av pension för medarbetare inom Region Gävleborg. I dokumentet framgår punktvis samtliga arbetsuppgifter som finns inom ramen för arbetet med löneväxling. Regionen erbjuder löneväxling genom både Skandia och Pensionsvalet. Dokumentet är således uppdelat med en del gällande arbetsuppgifter kopplat till löneväxling genom Skandia och en del kopplat till arbetsuppgifter gällande löneväxling genom pensionsvalet. I dokumentet "8 Arbetsbeskrivning löneväxling pension" framgår även de olika stegen som ska följas vid ny löneväxling, vid avslut av löneväxling, vid inkomna löneväxlingsfakturor samt vid betalning av dessa fakturor. Vidare framgår vilka tester och kontroller som skall utföras inom ramen för löneväxling inom regionen samt när dessa skall utföras och av vem.

2.1.2 Rutin för avstämningar i lönesystemet

Region Gävleborgs lönesystem Personec P levereras av Visma och implementerades i regionen 2011. Pensionsmedförande lön genereras i systemet i enlighet med hur lönearter är kodade. Det finns möjlighet för pensionshandläggare att se pensionsgrundande årslön för samtliga medarbetare i lönesystemet. Hur den pensionsgrundande lönen har genererats och vilka lönearter som ligger till grund för den kan pensionshandläggare dock inte se.

En medarbetare på regionens IT-systemförvaltning agerar systemförvaltare för Personec P. Systemförvaltaren följer löpande upp kodning av pensionsmedförande lönearter i systemet. Vid beställning av nya lönearter görs en beställning direkt till Visma där lönearterna markeras om de skall vara pensionsgrundande eller ej.

Regionens IT-systemförvaltning har delat en användarhandledning de mottagit från Visma som visar de olika inställningarna som görs i lönesystemet vid tömning av uppgifter till KPA. Dokumentation över rutiner kopplat till kodning av löne- och frånvarokoder i lönesystemet har efterfrågats men ej mottagits.

2.1.3 Rutin för avstämningar mot externa leverantörer

Region Gävleborg har ett avtal med KPA avseende pensionsadministration och förmedlingstjänst. Avtalet med KPA innebär bland annat att KPA ska

beräkna pensionsavgift för avgiftsbestämd pension samt beräkna och betala ut pensioner till anställda och förtroendevalda.

Många kommuner och regioner med KPA som pensionsförvaltare använder också tilläggsavtalen Pensionshjälpen och Politiker Plus som omfattar extra stöd inom pensionsadministration, rapportering, bevakning och service av de anställdas och förtroendevaldas pensionsavtal. Region Gävleborg använder inte någon av dessa tilläggstjänster. Man uppger i intervju att man i dagsläget inte upplever några större pensionsadministrativa problem med de anställdas eller de förtroendevaldas avtal och således har beslutat att inte införskaffa något tilläggsavtal. Pensionshandläggare uppger dock i intervju att man på sikt önskar införskaffa tilläggsavtalet Politiker Plus.

Årsfilen med underlag för årslöner för KAP-KL och underlag för månadslöner för juli - december för AKAP-KL skickas in till KPA under januari månad. Detsamma gäller årsfilen med underlag för årslöner för förtroendevalda OPF-KL. Vidare skickas ytterligare underlag för AKAP-KL genom en halvårsfil i juni månad gällande månaderna januari - juni. Årsfilen och halvårsfilerna innehåller uppgifter gällande anställning, frånvaro och pensionsgrundande löner. Processen börjar med att pensionshandläggare mottar fil med samtliga uppgifter från lönesystemet från regionens systemförvaltare. Pensionshandläggare skickar sedan in filen till KPA för testkörning och mottar sedan en lista från KPA med misstänkta och bekräftade fel. Felen i filunderlaget skrivs ut på papper, rättas manuellt av pensionshandläggare och sätts in i en pärm som enbart pensionshandläggare har tillgång till. Vidare utför pensionshandläggare extra stickprovskontroller av pensionsmedförande löner och avtalstillhörighet innan slutgiltig fil skickas in till KPA. Utöver årsfilerna i januari och delårsfilen i juni skickar regionen också uppdaterade anställningsdata (pensionsgrundande löner, nyanställningar och avslut) under månaderna mars, augusti, september och november.

Stickprovskontrollerna eller resultatet av dessa dokumenteras inte. Det finns inte heller någon skriftlig rutinbeskrivning eller schema över när och hur de olika underlagen bör skickas till KPA. Vidare finns inte heller någon skriftlig dokumentation över övriga tester och kontroller som skall utföras i anslutning till att de olika underlagen skickas in. Avsaknad av dokumentation över samtliga ovan moment ökar personberoendet och spårbarheten för processen avsevärt. Regionen har dock delat en av Visma upprättad användarhandledning för lönesystemet Personec P, som visar hur underlag för de olika avtalen plockas ut från lönesystemet i samband med rapportering till KPA. Dessa arbetsuppgifter utförs vanligen av regionens systemförvaltare.

Enligt avtal har KPA åtagit sig att bevaka registrerade arbetstagares, tidigare avgångna arbetstagares och efterlevandes rätt till pension enligt KAP-KL och tidigare avtal och reglementen. KPA ska meddela Region Gävleborg i god tid före avgångstidpunkten. KPA ska också bevaka andra pensionsförmåner, t.ex. inkomstbevakning för de som uppbär garantipension,

visstidspension, särskild avtalspension enligt KAP-KL samt pension enligt övriga reglementen. Vidare ska Region Gävleborg motta en årlig bevakningslista för de arbetstagare som ej uppnått 1 % av inkomstbasbeloppet i årlig pensionsavgift.

Pensionshandläggare uppger vidare att rimlighetskontroller utförs av de löpande inkommande fakturorna avseende avgiftsbestämd pension från KPA innan dessa betalas. Här kontrollerar man att beloppet ser rimligt ut och inte avviker starkt från tidigare år, vidare kontrollerar man att antalet individer ser ut att stämma. Årsfakturan mottagsattesteras och konteras av pensionshandläggare och beslutsattesteras senare av ekonomidirektör och regiondirektör. Rimlighetsbedömningarna och eventuella avvikande resultat dokumenteras inte vilket ökar personberoende och spårbarhet.

Löneväxling i Region Gävleborg sker som tidigare nämnts enligt avtal med både Skandia och Pensionsvalet. Löneväxlingsavtalen gäller för medarbetare inom samtliga kollektivavtalsområden. Rutinerna för löneväxling inom Region Gävleborg är tydliga och väl dokumenterade. Detsamma gäller dokumentation över påträffade differenser och avvikelser kopplat till arbetet.

Om en medarbetare väljer löneväxling genom Skandia görs anmälan genom email direkt till Skandia. Pensionshandläggare mottar underlaget från Skandia och registrerar i en excelfil som används för beräkning av löneväxlingsbeloppen. Därefter registreras löneavdrag i lönesystemet. Löneväxlingsfakturorna inkommer månadsvis och personnummer, löneväxlingspremie och fakturerat belopp stäms löpande av mot information i excelfilen. Eventuella differenser dokumenteras i filen, sparas ner på allmän yta och skickas slutligen till en av regionen anställd ekonom för uppföljning och korrigerings.

Vid löneväxling genom Pensionsvalet görs anmälan om löneväxling direkt till regionen genom email. Pensionshandläggare kontrollerar önskat löneväxlingsbelopp och skickar underlaget till Pensionsvalet. Likt processen för löneväxling genom Skandia så registreras uppgifterna i regionens excelfil för löneväxling. Löneavdraget registreras också i lönesystemet. Avstämningar av personnummer, löneväxlingspremie och fakturerat belopp görs sedan i excelfilen i samband med att löneväxlingsfakturorna inkommit. Differenser skickas till, följs upp och korrigeras av ekonom.

2.1.4 Rutin för hanteringen av särskilda avtal/tillägg

Pensionsbestämmelserna i OPF-KL gäller inte för förtroendevald som vid tillträdet av sitt uppdrag har uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. OPF-KL upphör att gälla för förtroendevald som får fortsatt uppdrag vid ny mandatperiod vid val efter 2014 om denne uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. Förtroendevald som uppnår i 32 a § LAS angiven ålder under pågående mandatperiod har dock rätt till pensionsavsättning under mandatperioden. Vid nytillträdd förtroendevald medarbetare får Pensionshandläggare ett ärende från Regionfullmäktiges kansli. Vid ålder över i 32 a § LAS angiven ålder görs en manuell registrering av ej

pensionsrätt för varje specifik individ i lönesystemet. Någon skriftlig beskrivning över hanteringen finns ej.

2.1.5 Bedömning

Vår bedömning är att revisionsfrågan är uppfylld i begränsad utsträckning.

De rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag är i begränsad utsträckning ändamålsenliga. Vår bedömning är att regionen följer vissa rutiner inom området, det saknas dock skriftliga rutinbeskrivningar för merparten av de moment som finns inom ramen för arbetet med pensionsadministrationen. Rutin för kontroller och tester samt resultaten av dessa dokumenteras inte heller.

Vi bedömer dock att berörda medarbetare på Region Gävleborg har en tillfredsställande kompetens inom de pensionsavtal som tillämpas inom regionen. Det finns även en upprättad rutinbeskrivning för regionens process för löneväxling som är både tydlig och överskådlig.

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag i begränsad utsträckning uppfyller våra förväntningar. Vi rekommenderar regionen att upprätta tydliga rutinbeskrivningar över samtliga moment inom arbetet med pensionsadministration och utbetalning av pensioner. Rutinerna bör innehålla en tydlig och överskådlig beskrivning över de arbetsuppgifter som skall utföras, när de skall utföras och av vem. Vidare rekommenderar vi att regionen upprättar rutinbeskrivningar över de tester och kontroller som utförs kopplat till arbetet. Här bör det framgå en tydlig beskrivning över utförandet av testerna och kontrollerna, nominella krav på storlek av stickprover samt dokumentation av resultatet av genomförda kontroller.

2.2 Roller och ansvar

Roller och ansvar avseende pensionsadministrationen är tydliggjorda.

2.2.1 Iakttagelser

Pensionsadministration och rapportering kopplat till pension utförs i första hand av regionens pensionshandläggare. Vid administrering av regionens löneväxling bistås pensionshandläggare till viss del också av en ekonom på regionen. Redovisningschefen ansvarar för pensionsredovisning och annan administration kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Regionens budgetchef arbetar också med prognostisering och budgetering. Systemförvaltare för lönesystemet Personec P ansvarar för kodning av nya lönearter i lönesystemet. I övrigt finns ingen mer detaljerad uppdelning mellan ansvarig personal för de arbetsmoment som utförs. Det finns ingen plan för överlämning vid avslutad anställning eller långvarig sjukskrivning. I nuläget finns inte heller några andra anställda som har djupare kännedom om arbetsmomenten och rutinerna kopplade till

pensionsadministrationen. Regionen uppger dock i intervju att det finns planer på att anställa en ytterligare pensionshandläggare inom en snar framtid.

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att revisionsfrågan är uppfylld till övervägande del.

Vi anser att berörda medarbetare har en tillfredsställande kännedom om de rutiner och kontroller som i dagsläget utförs inom ramen för arbetet med pensionsadministration och pensionsredovisning. Regionen har även stöd från KPA för att upprätthålla administrativa rutiner och är enligt regionen behjälpliga när de kontaktas. Någon tydlig plan för överlämning av arbetsuppgifter inför avslutad anställning eller vid långvarig sjukskrivning finns dock inte. Det finns inte heller andra anställda inom Region Gävleborg som har kännedom om de arbetsmoment som utförs kopplat till pensionsadministration.

Regionens brist på skriftliga rutinbeskrivningar innehållande ansvarsfördelning ökar personberoendet inom både det pensionsadministrativa arbetet och arbetet med pensionsredovisning. I syfte att underlätta för effektiv överlämning av arbetsmoment i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller uppsägning, rekommenderar vi regionen att upprätta utförliga rutinbeskrivningar innehållande rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie ansvarig är borta.

2.3 Kontroller och avstämningar

Kontroller och avstämningar sker i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning.

2.3.1 Genomgång av regionens kontroller och avstämningar

På uppdrag av regionen beräknar KPA pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Beräkningen baseras bland annat på de uppgifter som inrapporteras av regionen. Vid större förändringar av pensionsskulden sedan den senaste perioden meddelar KPA orsaken till förändringen. Det kan exempelvis handla om generella löneyft inom en yrkeskategori som genererat en pensionsskuldökning över det normala. Regionen mottar normalt prognoser över pensionsskuld från KPA 3 gånger per år, vanligen i samband med årsbokslut i januari, samt delårsbokslut i mars och augusti. Redovisningschefen gör månatliga avstämningar av regionens pensionsskuld mot tidigare inkommen helårsprognos och budget. Avstämningarna dokumenteras utförligt i en excel-fil som möjliggör viss spårbarhet i arbetet. Regionen har också kontinuerliga muntliga genomgångar av prognoserna tillsammans med handläggare på KPA. I dessa genomgångar görs en avstämning av pensionsprognosen på total nivå. Om inte orimligheter gällande prognoserna påträffas görs ingen vidare utredning. Om större avvikelser uppstår mellan underlagen så utreds de underliggande orsakerna

till dessa tillsammans med KPA. I dagsläget sparas inte orsaker och rättningar av uppkomna avvikelser.

Redovisningschefen har arbetat inom regionen sedan april 2021 och sköter all kontakt med KPA gällande pensionsskulden och ansvarar för ovan nämnda avstämningar. Regionens budgetchef arbetar med budgetering och prognostisering av pensionsskulden. Aktualiseringsgraden inom Region Gävleborg uppgår i årsredovisningen 2020 till 98%. Redovisningschefen uppger att aktualiseringsgraden har hållit en hög och stabil nivå under de senaste åren.

2.3.2 Verifiering

Vi har stämt av KPAs värdering av ansvarsförbindelse och pensionsavsättning per 2020-12-31 (exkl särskild löneskatt), mot uppgifter i årsredovisningen 2020 (inkl särskild löneskatt). Uppgifter i årsredovisningen rörande pensionsavsättning och ansvarsförbindelse stämmer överens med vår analys av underlag från KPA.

Vi har även tagit del av fakturerad pensionskostnad (avgiftsbestämda planer) från KPA avseende 2020 för avstämning mot upplupna pensionskostnader enligt Region Gävleborgs årsredovisning. Underlaget från KPA stämmer överens med upplupen pensionskostnad enligt årsredovisningen 2020. Vidare uppkom ingen större differens mellan uppskattad kostnad och verklig kostnad avseende avgiftsbestämd KAP-KL 2020.

Vi har jämfört regionens pensionsgrundande löner inom pensionsavtalet KAP-KL per 2020 enligt lönesystemet med pensionsmedförande årslön enligt fakturaspecifikation från KPA avseende 2020, totalt ca 9 000 individer. Vi identifierade vid granskningen 357 avvikelser. Samtliga avvikelser har skickats till regionens pensionshandläggare för avstämning. Avvikelsena avser följande delområden där delområde 1 innebär 258 avvikelser, delområde 2 innebär 3 avvikelser, samt delområde 3 innebär 96 avvikelser:

1. Uppgifter om anställd fanns med i lönefil men saknades på fakturaspecifikationen (258 avvikelser).

131 av dessa 258 avvikelser avser anställda inom Region Gävleborg vars årliga pensionsavgift ej uppnått 1% av inkomstbasbeloppet 2020 (668 kr i och med att inkomstbasbeloppet 2020 var 66 800 kr). På grund av att pensionsavgiften för dessa individer understiger 668 kr så utbetalas pensionspremien som lön istället för pension. Identifierad avvikelse har i dessa fall således en naturlig förklaring.

126 av dessa 258 avvikelser avser anställda inom Region Gävleborg som avslutat sin tjänst under 2020. För dessa individer har slutregleringspremie beräknats baserat på föregående årslön enligt §12 Mom.2 KAP-KL - Överenskommelse om kollektivavtalad pension. Premien beräknas då baserat på föregående års inrapporterade lön uppräknat med ökningen av inkomstbasbeloppet samt de antal månader individen arbetat under det

innevarande året. Beloppet faktureras normalt månaden efter avslutad anställning. Intjänad årslön för de månader individerna jobbat innan avslut återstår dock i lönesystemet. Identifierad avvikelse har således en naturlig förklaring.

En (1) av dessa 258 avvikelser avsåg en anställd som av okänd anledning registrerats på avtalet AKAP-KL och således inte fått pensionsavsättning utbetald under 2020. Rättning och korrigerings av den anställdes avtal har genomförts av pensionshandläggare efter avstämning.

2. Uppgift om anställd fanns med i fakturaspecifikation men saknades i lönefil (3 avvikelser).

Dessa tre avvikelser avser anställda inom Region Gävleborg som avslutat sin tjänst under 2020. För dessa individer har slutregleringspremie beräknats baserat på föregående årslön enligt §12 Mom.2 KAP-KL - Överenskommelse om kollektivavtalad pension och sedan fakturerats separat. Identifierad avvikelse således en naturlig förklaring.

3. Uppgift om anställd fanns med i lönefil och i fakturaspecifikationen men med avvikande årslöneuppgift (96 avvikelser).

Majoriteten av dessa avvikelser avser anställda som antingen slutreglerats på grund av avslutad anställning och fakturerats separat eller anställda som slutreglerats på grund av att de under 2020 uppnått 67 års ålder och således fakturerats separat.

Vidare avser två av dessa avvikelser anställda som varit timanställda under 2020 och där pensionspremien av okänd anledning felregistrerats. Rättning och korrigerings av de anställdas avtal har genomförts av pensionshandläggare efter avstämning.

Avslutningsvis avser sex av dessa 96 avvikelserna anställda som avslutat fast anställning under 2020 men sedan arbetat som timanställd. Pension som intjänats under timanställning har fakturerats på årsfaktura. Slutregleringen för dessa personer har dock uteblivit hos Pensionsvalet i samband med avslutning av fast anställning, således har inte dessa personer fått pension för de månader de arbetat som fast anställda. Pensionshandläggare har felanmält detta till Pensionsvalet för korrigerings.

2.3.3 Bedömning

Vi bedömer att revisionsfrågan är uppfylld till övervägande del.

Enligt uppgift från redovisningschefen på Region Gävleborg följer man ett antal rutiner i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning. Det framgår i intervju att det finns väl utarbetade rutiner gällande regionens uppföljning av pensionsskulden och hur avvikelser hanteras, kontrolleras

och följs upp. Vidare finns rutiner upparbetade tillsammans med KPA som ger stöd när frågetecken uppkommer gällande avvikelser i inkomna prognoser av regionens pensionsskuld. Prognosavstämningar sparas ner i en excelfil av redovisningschefen. Andra rutinbeskrivningar eller dokumentation av ovan nämnt arbete finns inte.

Redovisningschefen ansvarar för det administrativa arbetet kopplat till Region Gävleborgs pensionsskuld. Redovisningschefen har enligt vår uppfattning god förståelse för pensionsskultsredovisning och kunskap för att förstå och tolka underlag från KPA.

Vår bedömning är att det sker rutinmässiga kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning inom Region Gävleborg. Det är dock en liten brist att dokumentation över arbetsgången och när olika moment inom pensionsredovisningen skall utföras inte finns upprättat. Vi rekommenderar regionen att upprätta utförlig dokumentation över vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen samt när de skall utföras och av vem. Detta i form av exempelvis årshjul eller schema över processen. Vi rekommenderar vidare att regionen utökar den befintliga dokumentationen över prognosavstämningar med orsaker och rättningar av eventuella förändringar och avvikelser som kan uppstå.

Vi rekommenderar även regionen att införa rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Dessa kontroller bedömer vi mest lämpligt att genomföra på samtliga individer och ej stickprovsvis.

2.4 Pensionsredovisning

Pensionsredovisning sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR.

2.4.1 Iakttagelser

Enligt lagen om regional bokföring och redovisning (LKBR) ska pensionsåtagandet redovisas enligt den s.k. blandmodellen. Detta innebär att pensioner intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen (inom linjen) och utbetalningarna redovisas direkt i resultaträkningen. För pensioner intjänade fr.o.m. 1998 redovisas åtagandet på balansräkningen. För åtagande till förtroendevalda sker redovisning i balansräkningen om det är klart att åtagandet ska betalas ut och som ansvarsförbindelse om det inte är känt när och i vilken omfattning åtagandet ska infrias. Region Gävleborg redovisar åtagandet enligt blandmodellen.

Hur redovisningen ska ske och vilka upplysningar som ska lämnas regleras i RKR R10 Pensioner och RKR Information Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelse i förvaltningsberättelsen (denna kommer att arbetas in i RKR R15 förvaltningsberättelsen).

Region Gävleborg har avtal med KPA om att de vid två tillfällen årligen ska tillhandahålla pensionskulds- och pensionskostnadsberäkning. Denna ska visa pensionsåtagandet uppdelat på det sätt som lag och god sed kräver på balansdagen samt prognos för framtiden.

2.4.2 Bedömning

Vi bedömer revisionsfrågan som helt uppfylld.

PwC har mottagit Region Gävleborgs årsredovisning för 2020. Följsamheten till rekommendationerna i RKR R10 har granskats för detta utkast.

Regionen redovisar i stort sett helt enligt rekommendationerna från RKR R10 i Not 17 "Pensionsförpliktelser och pensionsskuld". Vi noterar enbart ett litet avsteg. Under posten "Ingående ansvarsförbindelse" rekommenderas enligt RKR R10 att man redovisar förändringsposterna "ändring av försäkringstekniska grunder" samt "pension till efterlevande" separat.

Regionen har i Not 17 inte redovisat dessa förändringsposter separat. Detta avsteg påverkar inte vår bedömning men kan ses som ett medskick till nästa årsredovisning. Region Gävleborg redovisar också övriga upplysningar om pensioner i enlighet med rekommendationerna.

3. Revisionell bedömning

- Har regionstyrelsen ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll?

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag till övervägande del är ändamålsenliga och tillförlitliga. Vi bedömer således utifrån genomförd intervju att den interna kontrollen inom Region Gävleborg allt sammantaget är godkänd. Vi ser dock en genomgående avsaknad av skriftliga rutinbeskrivningar för de moment som utförs inom ramen för både pensionsadministrationen och pensionsredovisningen. Vår bedömning är att regionen bör upprätta tydliga rutinbeskrivningar över dels det pensionsadministrativa arbetet gällande rapportering av underlag till KPA och utbetalning av pensioner, och dels över arbetet med pensionsredovisning och inkommande prognoser över pensionsskulden från KPA. I sådana rutinbeskrivningar bör det framgå vad som skall utföras, när det skall utföras, hur det skall utföras och av vem det skall utföras. Vidare bör regionen upprätta rutinbeskrivningar och resultatdokumentation över avstämningar och kontroller som utförs inom pensionsadministrationen.

- Ger redovisningen en rättvisande bild?

Utifrån fastställt syfte bedömer vi att redovisningen ger en rättvisande bild. I årsredovisningen 2020 redovisar Region Gävleborg i stort sett helt i enlighet med rekommendationer i RKR R10 i Not 17.

3.1 Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi regionstyrelsen:

- Att tillse att skriftliga rutinbeskrivningar upprättas för det pensionsadministrativa arbetet gällande rapportering av underlag till KPA och utbetalning av pensioner. Vidare rekommenderar vi regionen att upprätta dokumentation och ansvarsfördelning över de kontroller och avstämningar som utförs. Det bör framgå vem som utför testerna, resultatet av dessa samt vem som kontrollerar resultatet.
- Att tillse att dokument upprättas över vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen samt när de skall utföras och av vem. Detta i form av exempelvis årshjul eller schema i syfte att kunna återskapa genomförda processer och för en ökad historisk spårbarhet av fel som utförda kontroller och avstämningar visar.
- Att tillse att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.

2021-10-18

Kvalitetssäkrare

Projektledare

Karin Magnusson

Tom Ekberg

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Gävleborgs förtroendevalda revisorer. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.